tativa, quia si quidditativè ens, ut sic, prædicaretur de absoluto, & respectivo, ut communia sunt Deo, & creaturis, tunc relationes originis in divinis entia quidditative forent, quod falsum esse patebit quæst. sequent. eo quia sunt ultimò constitutiva divinarum personarum; cùm ergo hæc non sint entia quidditativè, & formaliter, sed solum identicè, & realiter, ut posteà apparebit, fatendum est hanc utique esse divisionem alicujus univoci non tamen quidditativè dicti de ambobus membris dividentibus, quoad omnia inferiora contenta sub ipsis, quod quidem non inconvenit, quia, ut sæpè dictum est, non est idem esse aliquid univocum prædicatum respectu inferiorum, & univocè de illis prædicari, ut notat ipse Sirect. art. 1. prin. ex Scot. 1. dist. 3. qu. 3. & dist. 8. qu. 3.

21 Sed Pasqual. tom. 2. Metaph. disp. 31. sect. 2. num. 6. ait quod licet tam absolutum, quam relativum veram rationem entis habeant, & quod omne ens aut sit absolutum, aut respectivum, itaut absolutum, & relativum adæquent omnia entia, adhuc tamen ens ut sic, vera, & propria divisione non dividere; quod probat, quia relativum ex natura sua fundatur in absoluto, quod satis constat de relationibus prædicamentalibus, transcendentales verò necessariò habent admixtum absolutum; quomodo ergo absolutum, & relativum possunt habere oppositionem differentialem, qua se invicem excludant ab eodem subjecto, & omninò incompossibiles sint? Deinde relatio sive transcendentalis, sive prædicamentalis ex genere suo requirit pluralitatem rerum, nam debet esse inter terminum, & fundamentum, cùm igitur non possit dari aliqua pluralitas rerum, nisi facta aliqua entis divisione, jam relatio ex genere suo supponit divisiones entis; quomodo ergo potest talis ratio esse divisiva entis, ut sic?

Cæterùm, quamvis illa divisio, ut diximus, non sit quidditativa, idest alicujus communis univocè, & essentialiter prædicantis de singulis membris dividentibus ob relationes originis in divinis, quæ non sunt entia quidditativè, adhuc tamen ens non debet esse veram, & propriam divisionem alicujus communis univoci membris dividentibus, quamvis non univocè dicti. Ad illam verò doctrinam, qua sæpiùs utitur Auctor ille ad impugnandas nonnulas divisiones, quod nempè una species ab alia contradistincta nequit fundari in ipsa, quia constituitur per oppositam differentiam, & habet incompossibilitatem ad essendum simul cum differentia speciei contradistinctæ, jam supra dictum est disp. 5. qu. 7. num. 283. qualis sit hæc oppositio, & incompossibilitas specierum adinvicem; dicuntur enim species incompossibiles, & oppositæ, quatenus una nequit cum alia formaliter coincidere, cum per oppositas constituantur differentias, itaut unum non concurrat intrinsecè ad formalem constitutionem alterius, ut ipse ibid. explicat num. 11. nihil tamen obstat, quin possint interdum coincidere materialiter, quo pacto non opponuntur, quod & ibi manifestis exemplis ostendimus. Immò argumentum illud potest contra ipsum retorqueri, nam ipse sustinet ibidem divisionem entis inter substantiam, & accidens esse veram, & propriam divisionem; est tamen certum, & non minus accidens fundari, & subjectari in substantia, quam relativum fundetur in absoluto; si igitur hæ rationes absolutum, & relativum non dividunt ens, ut sic, vera divisione, idem pariter dicendum erit de substantia, & accidente. Aliud argum. ad summum probaret divisionem entis in respectivum, & absolutum non esse primam omninò divisionem, sed aliam supponere, non autem probat absolutè non esse bonam divisionem; sed neque etiam illud bene probat, quia extrema, inter quæ relatio versatur; sunt entia absoluta, unde solùm probat unum membrum divisionis, scilicet relationem supponere ens absolutum, quod nihil obstat, quin adhuc possit cum ipso absoluto dividere ens ut sic.

Decima Divisio.

22 Decimò; dividitur ens à Sirecto art. 1. cit. in substantiam, & accidens, & ait hanc esse divisionem, non quidem entis, ut sic, quia hoc pacto est transcendens commune creaturis, & Deo, in quo nullum reperitur accidens, sed entis finiti & creati; pro cujus divisionis intelligentia notat ibidem Trombet. cùm Sirect. quod substantia, ut dicitur à subsistendo, vel per se existendo tribus modis capitur; uno modo pro eo quod per se existit, ex se, & à se, quo pacto solus Deus dicitur substantia; secundò pro eo, quod per se existit, & ex se, sed non à se, quo pacto substantia dicitur omne illud, quod est propriè in prædicamento substantiæ incipiendo à genere generalissimo usque ad individua inclusivè; tertiò pro eo, quod non per se existit ex se nec à se, sed in alio, non quidem per inhærentiam, ut dicitur esse accidens in subjecto, sed eo modo, quo pars dicitur esse in toto, sive essentialis fuerit, sive integralis, unde valde miror, quod Tromb. cit. dixerit substantiam tertio isto modo sumptam non dici de parte integrali, vel essentiali; quia partes substantiæ sub nullo ex his tribus modis accipiendi substantiam cadere possunt, nisi sub tertio, & Auctor Formal. ut patet ex contextu, hunc tertium modum addit pro partibus substantiæ. Notant insuper, quod accidens capi potest dupliciter, vel pro extraneo à quidditate rei, quo pacto etiam propria passio dici solet accidens sui subjecti, esto illi conveniat in secundo modo dicendi per se, & sic accidens sumi solet à Metaph. alio modo accipitur pro eo, quod perficit accidentaliter aliquid habens esse perfectum, sic quod advenit ei in esse perfecto, & completo, & sic accipitur à Porph. cap. de accidente, quando definit accidens commune esse illud, quod adest, & ab est &c. applicando itaque ad propositum inquit Tromb. quod quando hic dividitur ens in substantiam, & accidens, substantia non sumitur primo modo, nec tertio modo, sed secundo modo; & accidens paritur sumitur secundo modo, non primo ex duobus assignatis.

23 Hæc tamen Doctrina Tromb. non placet, quia substantia, & accidens in hac divisione, ut ait Magister Formalit. & concedit ipse Trombet. ens finitum, & creatum dividunt, cùm igitur substantia tertio modo sumpta sub accidente non contineatur, opus est fateri, quod contineatur sub substantia, ut est membrum istius divisionis; atque ideò cum ens hic dividitur in substantiam, & accidens, substantia non tantum secundo modo capi debet, sed etiam tertio, & hæc est intentio Magistri Formal. loc. cit. nam cùm ibi assignasset triplicem illam substantiæ acceptionem, solam primam acceptionem ab hac divisione exclusit, non autem secundam, nec tertiam; quod autem substantia tertio modo sumpta sub accidente contineri non possit, probatur, quia licèt substantia tertio modo sumpta dicatur esse in alio, hoc tamen esse in alio valdè diversum est ab eo, quod convenit accidenti, ut patet ex Aristot. 4. Phys. & Boetio cap. de substant. nam accidens est in alio per inhærentiam, & subordinationem, partes autem substantiæ, si sunt essentiales, in alio esse dicuntur per simplicem informationem, si integrales, ut pars in toto, ut docet Scot. quæst. 15. prædicam. & 1. dist. 8. quæst. 3. & quol. 4. S. & quol. 8. A. immò & Arist. ipse in præd. de substantia, ubi habet hæc verba; nos verò non conturbent substantiarum partes, quia non sunt in toto, quasi in subjecto sint, ne fortè cogamur eas non esse substantias confiteri, non enim in subjecto dicuntur esse, quæ tamquam partes sunt in aliquo; dicendum igitur est, cùm ens finitum hìc dividitur in substantiam, & accidens, substantiam non tantum in secunda acceptione sumi debere, ut ajebat Tromb. sed etiam in tertia, quia ens finitum quidditativè dicitur nedum de substantiis completis, quæ sunt directè in prædicamento, sed etiam de incompletis, quæ sunt in ipso reductivè, ut de materia, & forma ex Scot. 1. dist. 3. quæst. 3. Verum est tamen, quòd si ens finitum acipiatur pro illo præcisè, quod in decem genera directè descendit, tunc substantia accipi deberet tantùm in secunda acceptione, & hoc fortè tantum volvit significare Tromb. cæterum cum ens finitum dividitur in substantiam, & accidens, non in adeò pressa significatione sumi solet, sed fusius pro quocunque ente creato, sive sit directè, sive reductivè solum in prædicamento.

Similiter non placet, quod ait Trombet. cum Sirecto accidens, quod hìc cum substantia dividit ens finitum, accipi pro accidente quinto prædicabili, quod definitur à Porph. adesse, & abesse, &c. nam disp. 5. Log. quæst. 5. art. 2. dictum est accidens quintum prædicabile non contraponi substantia, immò posse substantiam dici accidens prædicabile, & fundare intentionem quinti universalis; non ergo accidens in hac divisione pro accidente prædicabili sumi debet, sed pro accidente, quod vocant prædicamentale, & vagatur per novem accidentium genera, definiturque esse illud, cujus proprium est inhærere, & facere cum subjecto unum per accidens; hoc enim modo directè opponitur substantiæ, potestque cum ipsa ens finitum condividere.

Pasqual. disp. 31. cit. nedum tenet hanc esse bonam, & propriam divisionem, sed inquit etiam esse per membra immediata, & prima entis, ut sic, primum probat, nam ad bonam divisionem duæ præsertim conditiones requiruntur, prima est, ut rationes dividentes ita se habeant, ut una non sequatur ex alia, atque ipsam supponat, tanquam fundamentum, in quo radicetur; debent enim rationes dividentes æquè primò se habere ad rationem divisam, & non una illi advenire ratione alterius, alioquin communem rationem non dividerent; ex quo sequitur alia conditio, quod rationes dividentes non servant ordinem adinvicem prioris, & posterioris, sed æquè immediatè se habeant ad rationem divisam, ita verò se habent substantia, & accidens in ordine ad ens, quod dividunt. Probat secundum, quia excogitari non potest aliqua ratio, quæ prius adveniat enti, quam ratio substantiæ, & accidentis, cùm enim ens dicat habere essentiam, si hæc essentia determinanda est ad aliquem modum essendi magis peculiarem, certè ad nullum immediatius contrahi potest, quam vel adesse per se, vel ad esse in alio. Confirm. quia si non essent primi modi essendi determinantes ens, concedi deberet aliquod ens, quòd non esset substantia, aut accidens, illud scilicet quod constitueretur per modos essendi magis immediatos ipsi enti, quod tamen nec cogitari potest.

24 Sed quamquis primum ab hoc Auctore assertum sit verum, nempè hanc divisionem esse veram, & propriam; ejus tamen probatio non valet, assumit enim tam majorem, quam minorem falsam, majorem quidem, quia conditiones bonæ divisionis assignavimus disp. 1. Log. quæst. 5. art. 1. ex communi omnium sententia, ubi tamen nulla ex illis duabus recensetur, quia sæpè contingere potest, ut commune divisum descendat in unum membrum dividens dependenter ab alio; sic prius descendit numerus in binarium, quam in ternarium; vitalitas prius ad potentiam vitalem contrahitur, quam ad actum vitalem, quia hìc est vitalis dependenter ab illa; ens prius in Deum, quàm in creaturam, quod & aliis exemplis confirmari potest; non ergo duæ illæ conditiones necessariæ sunt ad bonam divisionem, sed tantum interveniunt, quando commune ge, nus eodem ordine descendit in suas species; quod quidem nec in proposito accidit, quia substantia à toto genere est prior accidente ex 7. Metaph. ubi etiam ab initio libri accidens dicitur ens, quia taliter entis idest dependenter à substantia tum in genere causæ mate-

materialis, tum efficientis, ut Scot. docet 4. d. 12. q. 1. falsa est ergo tam major, quam minor à Pasqual. assumpta in probationem primi asserti; dicendum ergo est esse bonam divisionem, quia illi conveniunt conditiones illæ assignatæ in logica, ut discurrenti constabit, ac etiam quia ens divisum in substantia, & accidens est commune univocum ad illa, ut satis constat ex dictis disput. 2. de natura entis. Aliud verò assertum ejusdem Auctoris nempè hanc esse divisionem entis, ut sic, est contra Sirec. loc. cit. qui vult hanc esse divisionem entis finiti, & creati; sed pro recta hujus dubii resolutione recolendum ex dictis disp. 7. Log. quæst. 1. art. 1. ab initio substantiam posse dupliciter accipi, primò communissimè prout importat omne ens per se, prout perfectas excludit omnem inhærentiam accidentis, tam actualem, quàm aptitudinalem, sive tale essendi modum à se habeat, sive ab alio; quo sensu comprehendit Deum, & omnes substantias creatas, tam simplices, quàm compositas, & partes earum tum essentiales, cùm integrales; alio modo sumi potest minùs amplè, ut dicit ens per se, & in se existens, & non in alio ad modum accidentis, non tamen à se, sed ab alio, si substantia primo modo sumatur: ita verum est cum dicente immediatè dividere ens, ut sic, transcendenter commune Deo, & creaturæ, at si sumatur secundo modo substantia cum accidente dividit solum ens finitum, & cratum, in quo sensu locutus est Sirectus, non autem ens in communi, & tunc ad rationem ejus negandum est assumptum. Ad Confi. quamvis à parte rei, & inesse subjectivo non detur ens, quod non sit substantia, vel accidens, datur tamen in esse objectivo, & apud intellectum abstrahentem cum fundamento in re, quo sensu datur etiam substantia abstrahens à corporea, & incorporea, licèt à parte rei non detur substantia, quæ non sit corporea, vel spiritualis.

Sed percontaberis adhuc, an sumendo substantiam secundo modo, ut sumit Sirectus, divisio illa entis finiti in substantiam, & accidens sit immediata, adeò quod præcedat divisionem ejusdem entis finiti in decem genera. Negat Mauritius in margine ad formalitates Sirecti loc. cit. quem ibi sequitur Vallo, ubi ait, quod melius divisisset Sirectus ens finitum in decem genera immediatè; inquit tamen excusari posse, vel ratione brevitatis, quia brevior fermo est dicere substantiam, & accidens, quàm decem genera numerando illa, vel ratione circumlocutionis, quia dicendo accidens circumloquitur nobis omnia novem genera; At d. 6. log. q. 1. ex professo monstravimus divisionem entis finiti in substantiam, & accidens re vera ex natura rei priorem esse divisione ejusdem in decem genera, quia duo illi cõceptus priores sunt, & immediatiores singulis conceptus decem generum, atque ita revera sensit Magister Form. dum hanc tradit divisionem immediatè per illa duo membra substantiam & accidens, & quidem omninò ridiculum est respondere ita locutũ esse brevitatis gratia, quæ enim prolixitas fuisset dicere, quod ens finitum dividitur in decem genera, etiamsi noluisset illa figillatim enumerare? Sed de hoc vide disp. log. cit.

25 Postremò ens reale dividi solet quibusdam aliis divisionibus minoris momenti, nec adeò frequentibus, nimirum in ens reale positivum, & in ens reale negativum, vel privativum, sub primo membro constituunt entitates omnes positivas, sub altero omnes negationes, & privationes, quæ à parte rei de suis subjectis verificantur nullo cogitante intellectu; sed de hac divisione satis diximus disp. 2. de natura entis qu. 9. art. 3. ubi conclusum est hanc divisionem esse merè equivoci in æquivocata, quia non datur ratio una entis præscindens à positivo, & negativo, quando quidem ens reale, ut ex sic, suo formali concepti dicit quid positivũ, undè implicat in adjecto dicere ens reale negativum, quod etiam ex instituto probavimus disp. 4. Phys. quæst. 12. art. 1. Solet etiam dividi ens per possibile, & impossibile, quæ divisio habetur ab Aristot. 5. Metaph. 17. & 9. Metaph. 6. & 7. de qua idem ferendum est judicium, quod de præcedenti, nimirum esse æquivoci in æquivocata; quia ratio entis realis ab ente impossibili omninò excluditur; ens enim reale dicitur illud, quod vel extat in rerum natura, vel saltem talis existentia ei non repugnat, undè eo ipso, quod alicui talis existentia repugnat, illud nequaquam ens reale appellari potest, alioquin chymæra quoque, & hircocervus ens reale dici possent; cùm igitur ens impossibile dicatur illud, cui ex sua ratione formali repugnat existentia in rerum natura, fatendum est includere non posse rationem entis realis, velut ejus membrum ab ente possibili condistinctum, & dici ens solum modo merè abusivè. Solet quoq; ens dividi in materiale, & immateriale, seu corporeum, & spirituale; sed quamvis utrumque hujus divisionis membrum sit positivum, & includat rationem entis, ut sic; atque ideò dici possit divisio vera, & univoca, adhuc tamen non videtur esse divisio propria entis, ut sic, quia spiritualitas, & corporeitas sunt rationes quædam peculiares determinativæ substantiæ, & accidentis; undè substantiarum quædam dicuntur materiales, quædam immateriales accidentium, item quædam sunt corporea, quædam spiritualia; non ergo hæ differentiæ divisivæ immediatè conveniunt enti, ut sic, sed medianæ substantia, & accidente, atque ideò divisio data per hec membra non debet enti appropriari in tota sua latitudine sed substantiæ, & accidenti.

Mastrii. Metaph. P. 2. Tom. V.

QUÆSTIO II.

An benè dividatur ens reale in quantum, & non quantum.

26 Ultra divisiones entis hactenus allatas, & explicatas aliam præcipuam assignavit Scotus quol. 3. in solutione ad primum principale, nempè in ens quantum, & non quantum; pro qua notat ibidem, & quol. 6. quod quantitas dupliciter accipi consuevit; uno modo pro quantitate molis, seu corporea, secundum quam corpora extenduntur, quæ est in prædicamento quantitatis; alio modo pro quantitate perfectionali, seu virtutis, de qua loquitur Aug. 6. de Trin. c. 7. dum ait, in his, quæ mole magna non sunt, id est majus, quod melius, & hęc est transcendens, reperiturq; tam in rebus corporeis, quàm incorporeis, tam in creatis, quàm in divinis; Nec; immerito ex rebus corporeis vocabulum quantitatis translatum est ad significandũ gradum perfectionis rerum; in corporibus enim apprehendimus hoc in corpus esse tantæ magnitudinis, & non majoris, quia hunc terminũ pertingit, & ulterius non extenditur; & illud diceretur moles infinita, seu infinite magnitudinis, si nullum terminum haberet, sed in infinitum extenderetur; cùm ergo non concipiamus res nisi per sensus ex corporibus, & per proportionem ad illa, simili utimur analogia ad explicandam perfectionem rerum omnium entitativam, sive corporales sint, sive spirituales; apprehendimus namque in ipsis quandam latitudinem perfectionis entitativæ, in qua varii perfectionis gradus contineantur, & unam dicimus esse finitam, & limitatam in perfectione, idest esse tantæ perfectionis, & non majoris, quia tot gradus perfectionis habet, & non plures nec formaliter, nec eminenter; aliam verò dicimus infinitam in perfectione, quia continet omnes gradus possibiles perfectionis in tota latitudine entis, vel formaliter, vel eminenter, eo modo, quo possibiles est omnes illos in uno contineri. Cùm ergo dividitur ens in quantum, & non quantum, non accipitur quantitas primo modo pro quantitate molis, sed secundo modo pro quantitate virtutis, & perfectionis; & ex hoc infert Doctor l. c. divisionem superius traditam entis in finitum, & infinitum ex ista pendere, esse quandam subdivisionem alterius membri istius, nimirum entis quanti, quod probat, quia finitum, & infinitum quantitati congruunt 1. Phys. 15. quod est verum de finito, & infinito, & quantitate propriè acceptis, ita ergo pariter extensivè loquendo finitum, & infinitum, ut sunt passiones entis conveniunt præcisè enti in se habenti quantitatem virtutis, idest aliquam perfectionem.

27 Tota difficultas circa hanc divisionem emergens est, quod assignari nequit, vel saltem valdè difficulter, secundùm membrum hujus divisionis, scilicet ens non quantum, quia cùm hæc ponatur esse divisio entis realis, ut est commune Deo, & creaturis profectò implicare videtur, cum non possit dari aliquod ens reale, quod non habeat propriam perfectionem suam finitam, vel infinitam in toto ordine entium, & per consequens quantitatem virtutis, assumptum probatur, quia bonum de omni ente dicitur, cùm sit ejus adæquata passio, ergo, & perfectum, nam bonum, & perfectum idem sunt, ut fatetur Scot. 4. d. 31. q. 1. §. *Ad quæstionem* ex Arist. 5. Met. cap. de perfecto, si ergo omne ens est bonum, erit etiam perfectum, & quantum. Nec suffragatur, quod ajunt Scotistæ quamplures cum Lich. 1. d. 8. q. 2. & Vallon. tr. form. art. 1. prin. bonum, & perfectum esse passiones entis quanti, non autem entis communissimè sumpti ad quantum, & non quantum. Nam contra est, quod unitas, veritas, & bonitas sunt passiones entis realis in tota sua amplitudine, ut est commune Deo, & creaturis, ut est objectum adequatum Met. & ut opponitur nihilo, & enti rationis, non potest autem sumi ens in ampliori, & latiori significatione, in qua adhuc sit reale: ergo bonum est passio entis realis in amplitudine majori de ipso possibili; Tum quia istæ passiones probantur, & demonstrantur de ente reali per conceptum ejus quidditativum, quod nempè est, id, cui non repugnat esse in rerum natura, ut constat ex d. 4. de passionibus entis; aut ergo conceptus iste convenit enti superiori ad ens quantũ, & non quantum, aut ei non convenit; si secundum, ergo non erit ens reale id quod dividitur in quantum, & non quantum, quod est contra suppositum: si primum, ergo ei quoq: adequatè conveniunt unitas, veritas, & bonitas, & sic repugnat ipsum dividi in ens quantum, & non quantum, cùm enim ei conveniat bonitas, ut ejus adæquata passio, & consequenter erit à toto genere ens quantum. Neque etiam juvat, quod dicunt alii Scotistæ, & indicat Rada contr. 27. p. 1. in solutione ad 4. princ. ubi ait aliquid dici posse perfectum bifariam, primò perfectione transcendentali, quæ solùm excludit negationem entis, vel defectum secundùm propriam naturam in qua significatione concedit omne ens esse perfectum, & appetibile; secundo modo aliquid dicitur perfectum perfectione quantitativa, secundùm quam aliquid natum est esse mensuram, vel mensuratum, excedens, vel excessum in ordine ad aliud, & hæc perfectio est propria solius entis quanti ex Scot. loc. c. & in hoc sensu in præfata divisione excluditur perfectio ab ente non quanto: & potest dari ens in rerum natura, quòd non sit quantum: & perfectum hoc secundo modo. Nec; inquam, juvat hęc responsio, quia perfectio secundo modo sumpta non distinguitur à perfectione priori modo capta, vel si distinguitur, & non est passio entis, adhuc tamen est modus ejus intrinsecus, ut diximus supra disp. 5. q. 12. ar. 1. n. 259. ex Scoto quol. 6. §. *Contra ista*, & bonitas, quę est passio entis, fundatur in perfectione entis sic sumpta: ergo si perfectio etiam secundo modo capta est modus intrinsecùs entis realis, ut sic, jam redit argumentum,

quod nullum ens reale potest assignari, quod non sit quantum, & perfectum; atque ideò hæc divisio entis realis in quantum, & non quantum in terminis implicare videtur; hæc est ardua difficultas, quæ hanc divisionem omninò labefactare videtur, & qua utuntur Recentiores passim ad eam impugnandam, licèt non cum tanta evidentia, & tot replicis; ut modo fuit adducta; ita Suarez disp.4. Metaph. sect.8. & rursus disp.28. sect.2. Pasqualig. tom.1. Metaph. disp.32. sect.2. Acerbus lib.1. quæst. Peripatet. quæst.1. & passim Theologi Recentiores, & veteres tract. de Trinit. dum disputant, an relationes originis in divinis dicant perfectionem.

28 Hoc tamen non obstante dicendum est, hanc divisionem entis realis in quantum, & non quantum, necessariò admitti debere, licèt non sit ita univoca, & propriè dicta, ut passim putatur à Scotistis, quasi conceptus entis communis ad quantum, & non quantum sit quidam conceptus distinctus à conceptu entis communis ad finitum, & infinitum, & verè superior ad illum. Hæc conclusio duas habet partes, quoad primam nempe admitti debere hujusmodi divisionem tenetur ab omnibus Scotistis, nam manifestè ponitur à Scot. loc. cit. eam autem probant assignando, & declarando membrum illud, quod difficultatem ingerebat, dicunt enim hæc entia non quanta, quæ nec perfectionem, nec imperfectionem dicunt, sed ab utroque præscindunt, esse relationes originis divinarum personarum constitutivas, scilicet Paternitatem, Filiationem, & Spirationem passivam; atque ideò gratis concedunt hanc divisionem entis non esse philosophicam, vel Metaphysicam, sed merè Theologicam, nec aliunde nobis illuxisse, quam ex arcano Trinitatis mysterio; atque ideò mirum non esse, si Philos. eam non agnoverunt, atque dixerunt omne ens esse quantum quantitate virtutis, & in toto ordine entium in suo gradu propriam possidere perfectionem; ita Vallo tract. Formalit. cum multis aliis ibid. in declaratione divisionis istius. Quod autem relationes originis in divinis nec perfectionem dicant formaliter, nec imperfectionem, ut à divina essentia ex natura rei distinguuntur, probant passim Scotistæ tum loc. cit. tum tract. de Trinitat. rationibus ex Doctore desumptis quol.5. ubi id ex professò probat tribus, vel quatuor rationibus ferè demonstrativis, quæ apud ipsum videri possunt, aliosque Scotistas, circa illum locum. At Recentiores nedum rationes illas solvere nituntur, verum etiam Scotum, & Scotistas insimulant apertæ petitionis principii in hac re, ac circuli vitiosi, cùm enim quæritur ab eis, cur relationes originis in divinis nec perfectionem formaliter dicant, nec imperfectionem, seu cur nec sint formaliter finitæ, nec infinitæ, respondent ex Scoto quol. cit. in fine, quia non sunt entia quanta quantitate virtutis, quare sicut finitum, & infinitum in extensione non conveniunt, nisi quanto quantitate molis, ita finitum, & infinitum in intensione nonnisi quanto quantitate virtutis. Cùm rursus interrogantur, quare relationes originis non sint entia quanta, respondent, quia nec sunt finitæ, nec infinitæ formaliter, ens verò quantum est vel finitum, vel infinitum; quis autem non videt hanc esse manifestam principii petitionem, & vitiosum circulum, siquidem unum probatur per aliud vicissim.

29 Cœterum si attentè Scotus, & Scotistæ legantur, in hac materia, quisque videbit, nec petitionem principii ab eis committi, nec circulum; asserunt quidem relationes originis non dicere perfectionem, nec imperfectionem formaliter, seu non esse formaliter finitas, vel infinitas; quia non sunt entia quanta, ac posteà non probant illas non esse entia quanta, quia nec sunt finitæ, nec infinitæ, nec perfectæ, nec imperfectæ formaliter ibi sistendo, sed aliis rationibus id ostendunt, nimirum quia si dicerent perfectionem infinitam, tunc in una persona esset una infinita perfectio, quæ non esset in alia, sicut est una relatio, quæ non reperitur in alia, atque ita nulla ex divinis personis esset summè perfecta, quia in se omnem perfectionem infinitam non adunaret; tum quia tunc darentur plura formaliter infinita realiter inter se distincta, cùm relationes originis in divinis abinvicem realiter distinguantur; tum quia omne ens quantum ad aliud comparatum est excedens, vel excessum, relatio verò divina neutrum esse potest, non excessa, quia tunc esset formaliter finita: non excedens, quia tunc esset metrum, & mensura entium, quod est falsum, nam mensura omnium prima necessariò est una, cùm in uno genere sit tantùm unum primum, quod est aliorum metrum, at relationes divinæ sunt plures, & inter se realiter distinctæ; his, inquam, & similibus rationibus probant Scotus, & Scotistæ relationes divinas non dicere formaliter nec perfectionem, nec imperfectionem, non autem simpliciter, & absolutè, quia non sunt entia quanta absque alia ratione, tunc enim utique committerent petitionem principii, & vitiorum circulum.

30 Fateor tamen non omninò abs res Recentiores insimulasse Scotistas petitionis principii in hac materia, dum sub ente non quanto solas relationes originis divinas comprehendere volunt; sic enim asserendo videntur Scotistæ instantiam afferre solùm in puncto, de quo est quæstio, quod est committere principii petitionem, quia assumitur, ut verum, ac indubitatum, quod probari deberet, & cadit in controversiam; hoc ita declaro, punctus, qui agitatur inter Scotistas, ac Thomistas, est hic, an relationes divinæ præcisè sumptæ dicant formaliter perfectionem infinitam, negant Scotistæ, quia non sunt entia quanta, instant Thomistæ omnia, & singula entia in suo ordine propriam possidere perfectionem, saltimque est gradus, & modus intrinsecùs entis, & ajunt divisionem entis in quantum, & non quantum esse merè fictitiam, nec ad aliud adinventam, quàm ad salvandum hoc Scoti assertum de relationibus divinis, quia sub ente non quanto alia entia non assignamus præter divinas relationes, de quibus est quæstio, quod est afferre instantiam in proposito, & committere petitionem principii; quam instantiam evadere mihi difficile videtur, si solas relationes originis constituamus sub ente non quanto, dum enim alia entia non quanta præter ipsas non assignantur, affertur instantia solùm in puncto, de quo est quæstio. Confirm. quia asserere omnia, & singula entia creata, etiam ipsas relationes dicere propriam perfectionem in suo ordine, ac esse entia quanta, idque solùm negare de divinis relationibus, infinitati divinæ perfectionis præjudicare videtur, quia nihil esse potest in Deo deterius re creata, ne ergo hoc inconveniens sequatur, nec videamur principii petitionem petere, alia entia non quanta etiam in creatis præter divinas relationes assignare debemus, & dicere hanc divisionem entis non quanti non esse merè theologicam, sed philosophicam, & metaphysicam, adeòut si per impossibile non extarent divinæ relationes, adhuc darentur in creatis entia non quanta, & subsisteret divisio entis in quantum, & non quantum contra Vallon. & alios Scotistas loc. cit.

31 Itaque statuendum est sub ente non quanto non solas contineri divinas relationes, sed entis passiones, & modos intrinsecos, ultimas differentias præsertim individuales, & hypostaticas, omnes denique ultimas rerum realitates aliquitates entis appellatas, sicut enim hæc directè, & quidditativè rationem formalem entis non includunt ex dictis disp.2. quæst.7. art.1. ita neque includunt propriam, ac formalem bonitatem, quæ est passio entis, nec consequenter propriam quantitatis perfectionem in recto, quæ est modus intrinsecùs entis, hæc enim est fundamentum illius: & quidem rem ita declaravit Doctor ipse quol.19. ubi disertè docet rationes omnes hypostaticas esse entia non quanta, nam art.2. infra litt. D. habet hæc verba. *Et ad propositum entitas hypostatica non habet prioritatem essentialem respectu creaturæ, quia ordo essentialis est per se inter essentias distinguendo essentias contra entitatem hypostaticam, forma enim, id est quidditates rerum se habent sicut num.8. Metaph.10. entitas etiam hypostatica non est simpliciter perfecta, vel simpliciter perfectio, prout dictum est in quæstione de hoc mota*, per quam quæstionem intelligit Doctor, quodlibetalem quintam, ut ibi notatur in margine; & hæc clarius loquitur ibidem infra litt. R. dicens: *Et cùm additur, quod terminans dependentiam oportet esse perfectum, licèt hic possit distingui, quod perfectio, sicut & entitas æquivocè convenit entitati quidditativæ, & hypostatica tamen propriè perfectio non videtur convenire, nisi entitati quidditativa, quia entitas hypostatica non est secundùm quam aliquid formaliter perficitur, sed secundum quam recipit perfectionem, vel saltem determinatur ad perfectionem receptam*. Unde vera, ac propria ratio a priori, cur relationes originis in divinis non sint entia quanta, est quia sunt rationes hypostaticæ, ac ultimo constitutivæ, & distinctivæ divinarum personarum; & hanc ipsam rationem assignavit ipse Doctor quol.5. in fine, cum ait; *posset etiam dici, quod quantitas virtualis non convenit, nisi entitati quidditativæ, ut scilicet distinguitur ab entitate hypostatica, & per consequens nec finitas, nec infinitas, ista autem entitas licèt sit in se quodammodo quidditativa, tamen ut est talis, est tantùm hypostatica*; & quamvis subdat ibidem hanc responsionem assumere aliqua dubia de entitate hypostatica, quod scilicet, non habeat quantitatem virtualem, hoc non ait, quia illa responsio non sit bona, sed quia nondum determinaverat hoc punctum, num entitas hypostatica diceret perfectionem, quia hoc resolvendum erat quol.19. Cùm igitur postea resolvat ibi assertivè rationes hypostaticas nullam formaliter includere perfectionem, consequenter approbat responsionem illam quol.5. allatam, ut bonam, & præsertim id fecit verbis illis jam relatis, *entitas etiam hypostatica non est simpliciter perfecta, vel simpliciter perfectio, prout dictum est in quæstione de hoc mota*: his enim verbis innuit responsionem illam quol.5. adductam esse bonam, quod nempè relationes originis in divinis ideò non dicunt formaliter perfectionem, quia sunt entitates hypostaticæ.

32 Dices, spirationem activam in divinis nullam præseferre perfectionem infinitam, & tamen non est relatio ultima constitutiva alicujus divinæ personæ, ut passim Theologi docent, ergo falsum est ideò relationes originis in divinis non dicere perfectionem infinitam, quia sint rationes hypostaticæ, & ultimò constitutivæ. Resp. non deesse, qui dicant spirationem activam esse relationem constitutivam filii in esse personali, vel aliquo modo pertinere ad constitutivum filii, ut Aureolus 1. dist.11. qu.1. art.3. prop.4. unde in hac sententia argumentum propositum nullam haberet difficultatem. Verùm hic dicendi modus, nedum est contra communem Theologorum, atque SS. Patrum incunctanter docentium Filium in divinis ultimò constitui in esse personali per filiationem, sed etiam contra rationem, quia ratio constitutiva alicujus individui in esse individuali, ac personali, & ipsius distinctiva a quocunque alio in tali esse, debet esse illi propria, & peculiaris, non autem pluribus communis, immò hoc directè repugnat rationi hypostaticæ, quæ debet esse incommunicabilis, cùm igitur activa spiratio in divinis sit pluribus personis communis sc. Patri, & Filio, planè repugnat, quod Filium constituat in esse personali. Tum quia Thomistæ, quamvis asserant Filium à Spiritu Sancto personaliter distingui per activam spirationem, adeò quod si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non ampliùs realiter distingueretur ab eo, adhuc tamen dicere non audent, quod Filius per spirationem

activam

activam constituatur in esse personali, quia fatentur & ipsi, activam spirationem esse proprietatem veluti adventitiam Spiritui Sancto jam in suo esse personali constituto; ergo falsum, ac erroneum est, asserere Filium per spirationem activam in esse personali constitui; quem errorem ulterius insequi ad Theologum attinet.

Resp. itaque non unica ratione probare Doctorem quol.5. relationes originis in divinis perfectionem infinitam non præseferre, sed pluribus; esto igitur ratio allata non valeat pro spiratione activa, quia non est ratio ultimò constitutiva, & realitas hypostatica, adhuc tamen valet pro cœteris relationibus originis, quæ sunt ultimo constitutivæ: de spiratione autem activa hoc ipsum probari poterit per alias rationes supra insinuatas num.29. quas Scotus adducit quol.5. ac probant indifferenter de omnibus, & singulis relationibus originis, sive sint ultimo constitutivæ, sive non; Neque ego assero, sola ultimò constitutiva, & rationes hypostaticas esse entia non quanta, sed solùm dico sub ente non quanto hæc quoque contineri, nam præter ipsa alia quoque reperiuntur entia non quanta, ut patet ex dictis.

33 Hìc est modus dicendi valdè facilis ad explicandam rationem entis non quanti, quam hactenus non satis apertè explicuerunt Scotistæ absque periculo petitionis principii, juxta quem etiam facilè intelligitur, ac defenditur divisio entis in quantum, & non quantum, & absque difficultate assignantur quæcunque sub secundo membro continentur, quæcunque enim non formaliter, & quidditativè, sed denominativè tantùm, & realiter rationem entis includunt, hæc omnia, & singula entia non quanta dicuntur, & sub ente non quanto continentur. Ex qua etiam doctrina facilè occurritur difficultati propositæ sub num.27. jam etiam luculenter constat, quodnam sit secundum membrum divisionis entis in quantum, & non quantum; constat etiam id, quod dividitur in ens quantum, & non quantum, non esse ens reale commune Deo, & creaturis, quod in ea membra dividatur, veluti propriè inferiora, in quibus essentialiter includatur, quia entia non quanta non sunt entia realia essentialiter, & quidditativè, sed identicè tantum, ac denominativè, quatenus enti realiter identificantur, & ob talem identitatem præcisè sunt extra nihil; unde inferre non licet, ut ibi deducebatur, singula membra illius divisionis propriam debere habere perfectionem finitam, vel infinitam in toto ordine entium, & per consequens quantitatem virtutis; hoc enim solum sequeretur, & si singula illa membra rationem entis realis formaliter, & quidditativè in se continerent, quod enti non quanto minimè convenit, constat denique hanc divisionem juxta istam explicationem non esse merè theologicam, sed metaphysicam, & philosophicam.

34 Hinc probatur altera pars conclusionis positæ num.28. nempè hanc divisionem entis in quantum, & non quantum non esse ita univocam, ut conceptus entis communis ad quantum, & non quantum sit quidam conceptus distinctus à conceptu entis communis ad finitum, & infinitum, & verè superior ad illum, ut passim opinantur Scotistæ; Ratio est, quia Doctor 1. dist.4. qu.3. & alibi frequenter docet ens, quod est commune Deo, & creaturæ, finito, & infinito, habere conceptum simpliciter simplicem, hoc autem data illa hypothesi esset falsum, quia tunc ens reale, quod in finitum, & infinitum, dividitur, includeret quidditativè alium communiorem conceptum nempe entis superioris ad ens quantum, & non quantum, & sic conceptus entis realis communis finito, & infinito resolubilis foret in ulteriores conceptus, scilicet determinabilem, ac determinantem, & sic non esset simpliciter simplex. Confirm. quia si talis conceptus entis, quod dividitur in quantum, & non quantum, ponitur distinctus a conceptu entis divisi in finitum, & infinitum, & revera superior ad illud, difficultas tacta ab initio quæst. num.27. optimè concludi contra divisionem entis in quantum, & non quantum, quia vel hìc conceptus est entis realis, vel rationis, non secundum, quia tunc ens quantum, & non quantum forent entia rationis, si primum, planè talis divisio apparet omnino repugnans, quia, ut ibi arguebatur, impossibile est dari aliquod ens reale, quod non habeat propriam perfectionem suam finitam, vel infinitam in toto ordine entium, & per consequens quantitatem virtutis, sicut enim non potest dari ens reale omnis bonitatis expers, cùm bonitas sit adæquata passio entis realis, ut sic, ita nec dari potest sine propria perfectione, perfectio namque vel est idem quod bonitas, vel saltem hæc in perfectione essentiali rei fundatur, ut sæpius dictum est, & est omninò irrationabile velle unam ab alia separare, atque dividere. Præterea adhuc ex alio capite repugnat hanc divisionem esse propriè univocam, ac sicuti superioris in inferiora, quia quandocunque aliquod superius dividitur in duo, vel plura membra tanquam in sua inferiora, per varias differentias, vel modos, tunc unum membrum, vel una species constituta excedit, vel exceditur ab alia, quia ut habetur 10. Metaph. 16. una ex differentiis vel modis contrahentibus est perfectior, vel imperfectior alia, unde 8. Metaph. 10. species dicuntur se habere, sicut numeri, si ergo hæc est vera, ac propria divisio superioris in inferiora, quodlibet ex membris dividentibus alteri comparatum erit perfectius, vel imperfectius, sicut perfectior, vel imperfectior alia est differentia, vel modus contrahens, atque ita quodlibet membrum dividens erit ens quantum, probatur hæc consequentia, quia ens quantum dicitur illud, quod alteri comparatum excedit, vel exceditur ex Scot. quol.5. Denique ens reale in communissima acceptione, juxta quam ponitur objectum adæquatum intellectus, & subjectum metaphysicæ, dicitur esse illud, quod est commune Deo, & creaturis, finito, & infinito, ut constat ex Doctore 1. dist.3. quæst.3. & vocatur à Scotistis ens transcendenter sumptum, ergo nequit dari conceptus superior isto, qui adhuc esse dicatur conceptus entis realis, & dicatur communis, & superior ad ens quantum, & non quantum, quia tunc ens sub ista communiori acceptione objectum adæquatum intellectus, ac metaphysicæ poni deberet, non autem ut est commune dumtaxat enti finito, & infinito, seu Deo, & creaturis.

35 Quare cùm insinuat Doctor quol.5. in fine ens prius debere dividi in quantum, & non quantum, ac deinceps ens quantum in finitum, & infinitum, quasi hæc sit subdivisio illius, non in tanto rigore debet intelligi, adeòut ambæ ex æquo sint veræ, & propriæ divisiones superioris univoci in inferiora, & conceptus entis communis quanto, & non quanto sit revera univocus utrique, & distinctus a conceptu entis communis finito, & infinito, ac in re superior illo; sed ita intelligi debet, ut ens dupliciter considerari possit vel in ordine ad illa, in quibus essentialiter includitur, & de quibus quidditativè prædicatur, vel etiam in ordine ad ea, quæ sub se continet realiter tantum, ac identicè, non autem tanquam inferiora, in quibus sit essentialiter inclusum, quales sunt passiones entis, modi intrinseci, ultimæ rerum differentiæ præsertim individuales ex dictis disp.2. quæst.7. art.1. juxta duplicem illam primitatem, quam ei Doctor assignat 1. dist.3. quæst.3. §. quantum ad 2. art.5. communitatis, & virtualitatis; secundum priorem considerationem dividitur ens in finitum, & infinitum divisione univoca (licèt cum analogia admixta) & propriè dicta, quia dividitur, tanquam superius in inferiora, in quibus essentialiter includitur, unde respectu illorum est prædicatum univocum, ac etiam univocè dictum, & in quid, secundùm posteriorem considerationem dividitur in ea membra non tanquam superius in inferiora, quia non in singulis illorum essentialiter includitur, & quidditativè, undè licèt respectu eorum sit prædicatum univocum, non tamen est univocè dictum, & in quid, ut Doctor monet loc. cit. & fusè declaratum est disp.2. quæst.6. art.2. & quia divisio entis in quantum, & non quantum cum ista prorsus coincidit, ideò probè dictum est hanc non esse divisionem omnino univocam, & cum omni proprietate, quasi conceptus entis communis ad quantum, & non quantum sit propriè distinctus a conceptu entis communis ad finitum, & infinitum, & revera superior ad ipsum, nam in re est idem omnino conceptus entis realis, qui comparatus ad ea, in quibus essentialiter includitur, dicitur ens quantum, & dividitur in finitum, & infinitum, & comparatus ad ea quoque quæ tantum identicè, ac, realiter sub se continet, ut sunt passiones ejus, modi, ultimæ differentiæ, dicitur abstrahere ab ente quanto, & non quanto ac in ea dividi, veluti, conceptus communior, & superior; & hac præcisè de causa divisio entis in quantum, & non quantum dicitur præcedere divisionem entis in finitum, & infinitum, quia ens majorem habet latitudinem, & ambitum secundum primitatem virtualitatis, juxta quam respicit etiam suas passiones, modos, ac ultimas differentias, quam secundum primitatem communitatis, seu prædicationis, juxta quam respicit solum inferiora sua, in quibus essentialiter includitur; itaque juxta hanc explicationem intelligi debet Doctor quol.5. in fine, cum ait ens prius dividi in quantum, & non quantum, quam in finitum, & infinitum.

Solvuntur objectiones.

36 Hanc divisionem entis in quantum, & non quantum tam prisci, quàm Recentiores Thomistæ, ac Neutrales multis impugnant. Primo quidem arguit Pasqualig. tom.2. Metaph. disp.22. sect.2. num.8. probant hanc divisionem omnino repugnare, quia sicut implicat dari ens aliquod reale, quod nullam dicat bonitatem, cum bonitas sit passio entis communissimè sumpti, ita neque dari potest sine sua perfectione, perfectio namque entitativa vel est ipsa rei bonitas, vel hæc in ea fundatur; tum quia perfectio cujusque rei loquendo de perfectione essentiali non distinguitur ab essentia, sed est omninò eadem cum ipsa, unde quanta est essentia: tanta etiam est perfectio, & si essentia est finita, vel infinita, ita quoque perfectio. Deinde ens non quantum dicere deberet rationem aliquam entis superaddita enti, ut sic, & in hoc servari deberet proportio inter rationem contrahentem, & contractam, nempè ut quod inchoatur in contracta, perficiatur per contrahentem; ens ergo ut sic, quemadmodum est fundamentum, & inchoatio cujuscunque entis realis, ita etiam est fundamentum, & inchoatio cujusque perfectionis, & immo ratio quæcunque superaddita debet aliqualiter ipsum perficere, quia per ipsas contrahitur ad aliquem gradum essentiæ. Denique hæc divisio ex eo refelli debet, quod datur per differentias contradictoriè oppositas, quod est impossibile, nam ratio positiva, quæ dividitur, per rationes positivas dividi debet, ut diversa membra positiva emergant; probatur assumptum, quia quantum, & non quantum contradictoriè opponuntur, siquidem quod unum dicit, alterum negat. Neque dicas ens non quantum circumscribere quid positivum, non tamen dicens aliquam perfectionem. Quia id implicat in terminis, cum non perfectum debeat formaliter dicere negationem illius, quod dicit perfectum, unde si perfectio, ut perfectio dicit quid positivum, oportet quod non perfectio dicat quid negativum.

Resp.

Resp. hæc, & similia argumenta ex eo procedere, quia opinantur Adversarii nos asserere hanc esse veram, & propriam divisionem; ac per eam dividi ens reale in quantum, & non quantum, veluti in inferiora, in quibus essentialiter includatur, quo admisso utique vim haberent; at jam patet ex dictis non in hoc sensu dividi ens in quantum, & non quantum, quia quæ continentur sub secundo membro nempè sub ente non quanto non includunt formaliter, & quidditativè ens, sed realiter tantum, ac identicè, & ideò non dicunt nec propriam bonitatem, nec propriam perfectionem distinctam à bonitate, & perfectione entis realis, cui realiter identificata ponuntur. Ad aliud patet per idem, quia in argumento supponitur in hac divisione entis in quantum, & non quantum dividi ens reale, quod est inchoatio cujuscunque realitatis in entibus, velut in inferiora per differentias, quod est falsum; tum quia si hæc poneretur vera, ac propria divisio, tunc ens commune divisum non deberet poni, ut initium, & inchoatio cujuscunque perfectionis, hoc enim pertineret ad ens quantum præcisè, ens verò abstrahens à quanto, & non quanto esset indifferens ad hoc, ut sit inchoatio perfectionis, vel non sit, quemadmodum de quocunque communi dicimus in ordine ad sua contrahentia. Ad ultimum dico non esse novum, ut sæpius alterum membrum divisionis per negationem explicetur, quæ det intelligere gradum essendi positivum, & sic in proposito ens non quantum importat quid positivum, quod formaliter nullum dicit gradum quantitatis perfectionalis, sicut cum dividitur ens in quantum, & non quantum loquendo de quantitate molis, seu in corporeum, & incorporeum, vel non corporeum, sanè per ens non quantum, & non corporeum circumscribitur quid positivum nempe ens spirituale, non autem simplex, & pura negatio.

37 Secundò Suarez disp.28. Metaph. sect.2. probat, hanc divisionem entis in quantum, & non quantum ex multis capitibus implicare; sed re vera hìc Auctor, ut se declarat ibid. à num.4. impugnat hanc divisionem, prout præsertim declaratur à Lichet. non autem absolutè, ut traditur à Scoto, quare discursus illius me non molestat, quia hanc divisionem non explico, sicut Lichet. exponit; alia tamen ratio deduci potest ex Suarez loc. cit. & lib.3. de Trinit. cap.9. & 10. quæ absolutè ostendit hanc divisionem repugnare; nam ens quantum dicitur illud, cui perfectio debetur in aliquo gradu, ens verò non quantum dicitur, cui ex sui natura nulla prorsus debetur perfectio, & ideò quantum est de se ab omni perfectione, & imperfectione præscindit, sed eo ipso quod ita explicatur ens non quantum, jam ponitur non ab omni perfectione, vel imperfectione præscindere, nam quis non fatebitur summam importare imperfectionem esse tale ens, cui nulla debeatur perfectio secundùm propriam rationem? ergo hæc divisio ex suamet explicatione repugnans apparet.

Resp. facilè negando minorem cum sua probatione, quia imperfectio non est qualiscunque carentia, & negatio perfectionis, sed perfectionis debitæ, & possibilis, unde si cuipiam nulla debetur perfectio; illud propriè imperfectum dici non potest, quia non caret perfectione sibi debita, quare cùm dicitur, esse tale ens, cui nulla debeatur perfectio, esse maximam imperfectionem, respondetur, quod utique hoc verum esset, si sibi possibilis foret perfectio, modo ens quod dicitur non quantum, non est alicujus perfectionis capax, immò ei est impossibilis, atque repugnat, inquantum tale, & ideò propriè imperfectum dici non potest, sed tantum negativè, ut imperfectum sonat idem, quod non perfectum.

38 Tertiò arguit Aureol.1. dist.19.art.3. omne ens est quantum, quia finitum, vel infinitum, ergo repugnat ens non quantum; probat assumptum, quia nulla res potest poni, quin dicat aliquem gradum entitatis, & aliquam actualitatem, illa autem actualitas necessariò, vel est finita, vel infinita. Confirm. licèt non omnis res sit finita, vel infinita dimensione, quia non angelus, qui abstrahit ab omni dimensione, nec etiam virtualiter, & activè, quia non omnis res est principium agendi, omne tamen, quod est finitum, vel infinitum, est infinitum quidem sicuti Deus, finitum verò, & limitatum, ut omnis creatura; & ideò nos quoque supra num.4. diximus divisionem entis per finitum, & infinitum esse adæquatam.

Resp. negando assumptum cum probatione, quia in ea falsum supponitur nempe ens quantum esse rem, & ens formaliter, & quidditativè, quod negamus, cùm non sit ens nisi identicè, & realiter, quo etiam sensu dici potest finitum, & infinitum. Ad Confirm. dicendum omne ens esse finitum, & infinitum, aut ratione sui formaliter, & directè, aut ratione alterius, cui realiter est idem, & in hoc sensu supradiximus divisionem entis per finitum, & infinitum esse adæquatam, & sub ipsa comprehendi in hoc sensu entia non quanta.

39 Quarto ulterius arguunt ex divinis relationibus, quas si semel probant dicere perfectionem, putant hanc destruxisse divisionem, quia ens non quantum ponitur pro divinis relationibus, ut passim Scotistæ concedunt; probant autem sic, relationes prout distinguuntur ab essentia sunt bonæ, ergo dicunt perfectionem, consequentia patet ex sæpius dictis, probatur assumptum, sive accipias bonitatem pro integritate rei, nam certum est, relationes habere totum id, quod requiritur ad conceptum earum, sive pro convenientia unius respectu alterius, nam relationes verè conveniunt divinæ essentiæ, sunt enim terminus ab ejus communicabilitate exigitus, sive pro appetibilitate, sunt enim objectum divinæ complacentiæ, sive pro dignitate aliqua, nam sunt objectum adorationis. Dices hæc omnia convenire relationibus ratione essentiæ. Contra, nam sermo est de relationibus prout ab ipsa distinguuntur; si enim illis, ut sic, competit quæcumque definitio bonitatis, opus est ut & ipsis competat ipsa bonitas. Confirm. relationes, ut ab essentia distinguuntur sunt intelligibiles, & habent aliquam intelligibilitatem modalem, ergo etiam habere debent aliquam bonitatem consimilem.

Resp. in primis argumenta deducta ex divinis relationibus nos parum urgere, quia præter divinas relationes adhuc alia entia non quanta dignoscimus in creatis, ut constat ex dictis, attamen quia famosa Scoti sententia est, divinas relationes contineri sub ente non quanto, argumenta potiora contra ipsam hìc tangere, & breviter diluere non pigebit; itaque ad argumentum propositum dico coincidere cum adductis, supponit siquidem divinas relationes, ut ab essentia distinguuntur, esse formaliter entia, & consequenter bonas, quod tamen falsum est, cum enim ultimò constituant, & distinguant divinas personas, consequenter realitatem entis formaliter in se non includunt, alioquin daretur processus in infinitum, ut probat Doctor 1. dist.3. quæst.3. E. quare nec sunt bonæ, nec illæ definitiones illis competunt, nisi ratione essentiæ, cum qua identificantur, ut inter arguendum dicebatur, & denique hoc argumentum ex bonitate, & intelligibilitate deductum solvi debet, ut superius dilutum est disp.2. quæst.7. art.2. dum adducebatur ad probandum passiones entis, modos, ac ultimas differentias esse formaliter bona, ac intelligibilia, atque ideo formaliter entia.

Sed urgetur contra hanc doctrinam ex ipso Doctore pluribus in locis, nam 1. dist.1. quæst.2. §. *Ad argumenta principalia* respondens duobus argumentis habet, quod bonum, quod convertitur cum ente, ponitur in quolibet genere, & quod unitas in divinis ponitur essentialiter, & notionaliter; quare si relatio est formaliter una, erit etiam formaliter bona, cùm non sit major ratio de una passione, quàm de alia; Et 1. dist.2. quæst.7. KK. ait, quod ens per se, & primo modo prædicatur de talibus relationibus, & rursus dist.11. quæst.2. in solutione ad 9. inquit relationem tam secundùm quidditatem, quàm secundum esse manere in divinis, quoniam quocunque modo manet secundum quidditatem, manet etiam secundum esse, per quod insinuat relationem indivinis propriam retinere entitatem, & existentiam formaliter à divina essentia distinctam, idemque significavit quol.3. Accedit specialis difficultas de spiratione activa, quando enim de cœteris relationibus concederetur non esse entia quidditativè, quia sunt ultimò constitutiva divinarum personarum, id tamen de spiratione activa concedi non debet, quia est communis duabus personis, ergo saltem ipsa sub ente non quanto minimè continebitur.

40 Ad hæc, & similia loca solent respondere Scotistæ ex Magistro formal. art.2. minus prin. ens, & rem dupliciter usurpari solere, primo pro omni positivo, quod ex natura rei est extra nihil, & isto modo modi intrusseci, & differentiæ ultimæ dicuntur res, & ens; alio modo magis strictè pro illo, quod est præcisè ens, vel res quidditativè, & sic ens vel res dicitur præcisè de Deo, & creatura, absoluto, & respectivo, & de illis, quæ sunt in recta linea prædicamentali, & de materia, & forma, & isto modo nec passiones entis, nec differentiæ ultimæ dicuntur res, vel ens, sed solùm dicuntur aliquid rei, & non res capiendo rem secundo modo; in proposito itaque ajunt Scotum locis citatis relationes divinas, entia, & res appellare juxta primam significationem, non juxta secundam, & ideò inferre non licet convenire illis bonitatem, vel perfectionem modalem entitativam, quia bonitas est affectio entis secundo modo sumpti. Hæc solutio non placet, primò quia illa distinctio ex Magistro formal. desumpta inutilis est, & vana, ut notavit disp.2. quæst.7. art.2. num.211. ens enim reale definitur esse illud, quod est extra nihil, & citra omne opus intellectus, & per hoc distinguitur ab ente rationis, & bonitas est adæquata passio entis, sic sumpti, quare eo ipso quod aliquid est ita ex natura rei extrà nihil, dici debet, & potest formaliter, & quidditativè ens, & res, non ergo ens, & res in secunda significatione distinguitur ab ente in prima significatione, undè quod est ens, & res primo modo, erit quoque ens secundo modo, & consequenter bonum, & perfectum perfectione modali entitativa, quare si semel concedatur, relationes originis esse res, & entia primo modo, evitari nequit quin sint quoque entia secundo modo, & participent formaliter bonitatem, quæ est passio entis. Deindè admissa quoque illa distinctione de nomine entis, ac rei, adhuc non benè explicatur ad propositum, quia Doct. loc. cit. præsertim 1. dist.1. quæst.2. loquitur de ente, cujus passiones sunt bonitas, & unitas, ut liquet ex ipso contextu, ergo loca illa contendunt relationes originis esse entia etiam in secunda significatione, & non in prima tantùm. Breviter ad hæc loca dici posset, Doctorem ita loqui, quia nondum determinaverat, an ultimò constitutiva essent primò diversa, & seipsis formaliter differrent, hoc enim inferius determinandum erat dist.3. quæst.3. & dist.7. & dist.8. quæst.2. & dist.13. 23. & 26. & hanc solutionem puto esse omnibus absolutiorem.

41 Ut tamen etiam ad singula quæque loca dicamus aliquid; Ad 1. advertendum est, quod licèt Doctor in argumentis de relationibus loqui videatur, tamen in responsione loquitur de personis, ut constat dum distinguit ens in ens quidditativè, & in ens habens quidditatem, aliud autem est loqui de persona, & aliud de ipsa relatione, per quam constituitur, quia concedi posset suppositum divinum, cùm sit formaliter ens, esse quoque formaliter unum, & bonum, at de relatione concedi non potest, quia est ultimò constitutiva divinæ personæ. Ad secundum valde pro ejus explicatione laborat Bargius ibidem, & pro resolutione dubii disputat, an ultimò constitutiva dici possint formaliter, & quidditativè entia, & affert argumenta plura pro parte affirmativa; denique oppositum tenens cum communi via Scotistarum illa dissolvit, & pro solutione septimi, quod in Scoti auctoritate consistebat dicentis ibi ens per se, & primo modo de relationibus originis prædicari, inquit quod ly *per se primo* non debet exponi in primo modo dicendi per se, sed sic debet intelligi, quod secundùm suam rationem formalem relatio est ens, & non præcisè inquantum realiter idem cum essentia, sicut diceremus quod rationale est res per se primò, idest secundum suam rationem formalem, & non solum inquantum identificatur realiter cum homine, nec realiter ait exponi posse locum hunc Doctoris difficillimum, de qua solutione valde sibi plaudens inquit circa hanc difficultatem se maximè insudasse, ut eam resolveret. Sed doleo, Bargium incassum defudasse circa solutionem, quæ nihil omnino valet, nam nec textui quadrat, ubi Doctor ait non per se primo sed in primo modo dicendi per se ens de divina relatione prædicari, nec difficultatem resolvit, quia si paternitas in divinis v. gr. secundum suam rationem formalem est ens, & non præcisè inquantum cum divina essentia identificatur realiter, jam manifestè sequitur, ens includi in ratione formali paternitatis; potius ergo dici debet, quod significavi, Doctorem sic loqui, quia nondum determinaverat, an ultimo constitutiva essent primò diversa. Ad alium locum ex 11. dist.1. dicendum est Scotum non sumere ibi esse relationis in rigore pro entitate, vel existentia relationis, sed latè pro quolibet esse à parte rei independenter ab intellectu, quo sensu esse, & existere convenit etiam ultimo constitutivis, & sufficit ad fundandam formalem distinctionem, quam ibi Doctor salvare contendebat inter relationem, & essentiam. Ad difficultatem ex separatione activa deductam dico valde probabile esse nullam divinarum relationum originis habere propriam, & peculiarem entitatem, ac existentiam in recto, sed omnes, & singulas esse, & existere in obliquo ratione divinæ naturæ, cui identificantur, quemadmodum expresè significat Doctor 1. dist.5. quæst.2. infra litt. Q. ubi inquit, quod essentia est veluti forma relationis, quia est, qua relatio est; ergo relatio in divinis non per se est, & existit, sed est, & existit per essentiam, veluti per propriam formam; juxta quem dicendi modum, quem sequitur, & approbat Vulpes disp.53. de Trinit. art.8. cum aliis politioribus Scotistis spiratio activa, esto non sit ultimò constitutiva divinæ personæ, adhuc tamen non est quidditativè ens, & in recto, atque ideò continetur sub ente non quanto; quod si concedatur spirationem activam esse formaliter ens fateor difficultatem propositam urgere, quia ut sæpius dictum est, quantitas virtutis, seu entitativa perfectio, vel est ipsamet bonitas passio entis realis, vel quidam modus ejus intrinsecus, nec unum sine alio reperiri potest ex Scot. quol.6. M.

42 Quintò, relatio creata est ens quantum, ergo tanto magis relatio divina, consequentia patet, quia divina relatio nobilior est relatione creata, probatur assumptum ex Doctore quol.5. in fine, ubi ait relationem creatam sub ente quanto contineri, & 1. diss.28. quæst. ultim. ait genus relationis dividi per differentias oppositas, quarum una est alia perfectior.

Resp. Vulpes disp.53. de Trinit. art.9. num.15. negando assumptum cum probatione, numquam enim Doctor quol.5. docuit relationem creatam formaliter contineri sub ente quanto, ut sit ens quidditativè; & subdit solum tria genera esse hoc modo entia, ut ens immediatè indifferens ad decem genera sit utique præcisè ens finitum, sed non ex æquo divisum in decem genera, quasi omnia sint ens quidditativè; cùm ergo relationes creatæ dicantur ens tantum identicè, & in obliquo, non autem formaliter, & in recto, solum formaliter includunt imperfectionem, & solum identicè perfectionem ad differentiam divinarum relationum, quæ identicè includunt infinitam perfectionem divinæ essentiæ. Hæc responsio plura falsa, ac repugnantia involvit; primò falsum est, Doctorem quol.5. in fine relationem creatam sub ente quanto non subjicere, ait enim quod *ens, ut immediatè indifferens ad decem genera est præcisè ens finitum*, sed ens finitum est ens quantum, ergo clarè docet Doctor ibi relationem creatam sub ente quanto contineri, immo id quoque fatetur ipse Vulpes dum ait ens immediatè descendens in decem genera esse ens finitum. Deinde falsum est ens finitum non ita descendere in omnia decem genera, ut singula sint entia quidditativè, quamvis enim non omnia, quæ ens dividitur, sint æquè perfecta, adhuc tamen singula rationem entis formaliter participant, ut probè docet Scotus 2. dist.1. quæst.5. §. *quod si, adhuc* & sic etiam loquitur quol.3. ab initio; Et cum inquit Vulpes num.16. relationes omnes esse habitudines entis, ejusque circumstantias, & ideò non esse entia qui ditativè, seu formaliter, & in recto, sed tantùm identicè; Hæc verò est falsa deductio, quia ut arguit Doctor in 2. loc. cit. Licèt relatio sit habitudo entis ejusque circumstantia, non tamen est omninò nihil, licet enim modus non sit ita res, sicut illa cujus est modus, non tamen nulla res est, sicut nullum ens, quia omnino quod nulla res est, nihil est & ita relatio cadit sub divisione entis in se secundùm Philosoph. 5. Met. licèt ergo relatio dici possit modus, & circumstantia entis, tamen si ponatur extra intellectum, & ut aliquid realiter superadditum fundamento, & non modus intrinsecus ejus adhuc dici debet ens formaliter, & quidditativè, non autem identicè solum, & in obliquo. Deinde vel concedit Vulpes relationem prædicamentalem distingui realiter a suo fundamento, ac esse quid realiter extremis superadditum, vel non; si non, jam in Nominalissmum labitur, & à Scoto recedit; si sic, ergo repugnat relationem identicè dici ens; hoc enim est dici ens ob realem identitatem cum fundamento, quod relationi prædicamentali minimè convenit, quam nos ponimus à fundamento realiter distingui ex Doctore loc. cit. ut dictum est in logica. Denique repugnat quod ait relationem creatam formaliter includere imperfectionem, repugnat, inquam, ei, quod paulò supra dixerat, relationem creatam non contineri sub ente quanto; nam ens quantum est quod alteri comparatum est perfectius, vel imperfectius excedens, vel excissum, ens verò non quantum quod tam a perfectione, quàm ab imperfectione præscindit, si ergo relatio creata secundum se formaliter includit imperfectionem, ob hanc ipsam inclusionem ens quantum dici debebit, non autem ens non quantum, ut contendit Vulpes.

43 Trombeta 1. Metaph. quæst.1. art.1. & tract. form. super hanc divisionem adducit difficultati propositæ responsionem quorundam dicentium, quod non fuit de intentione Doctoris removere à relatione omnem quantitatem virtutis, sed solum illam, quæ spectat ad rationem principii activi volens quod relatio nequeat esse principium activum, sicut nec potest terminare per se actionem, aut motum ex 5. Phys. Quam solutionem impugnat Tromb. quia ea data sequeretur, quod pariformiter negasset a quantitate molis, quæ est genus, & prædicamentum, quantitatem virtutis, sicut negavit à relatione, quia æquè benè quantitas molis non est de formis activis, sicut nec ipsa relatio. Et ideo aliter ipse respondet, quod relatio in creaturis ideò est quanta, quia est finita formaliter; relatio autem divina non est quanta, quia nec est finita, nec infinita. Sed nec benè impugnat responsionem aliorum, nec ipse benè respondet, porro non benè illam adoritur solutionem, quia impugnatio illa supponit, quod solutio illorum diceret Doctorem negasse relationi omnem quantitatem virtutis, eo quia negat illi perfectionem principii activi, unde contra illos infert Trombet. quod pariter negabit Doctor quantitati molis perfectionem, leu quantitatem virtutis ob eandem rationem, quia nempe quantitatis molis non est de genere activorum, at hoc non assumit illa responsio, immò oppositum dicit, quod nempè Doctor licèt negaverit relationi quantitatem virtutis, quæ spectat ad rationem principii activi, non tamen fuit ejus intentio removere a relatione omnem prorsus quantitatem virtutis, male ergo deducit Tromb. illam consequentiam contra relatam solutionem; At neque ipse benè respondet, cùm enim ait relationem creatam ideò esse quantum, quia est finita, divinam vero non esse quantam, quia nec finita, nec infinita est, plane videtur manifesta principii petitio, hoc enim est quod quæritur, cur sicut relatio creata est finita, pariter increata non sit formaliter infinita, & quare sicut relatio creata ponitur sub ente quanto, cur non etiam divina, quæ longè nobilior est relatione creata, undè ad evitandam petitionem subdit postea rationem assignatam a Doctore quol.5. in fine, ideò nimirum divinæ relationi finitatem repugnare, quia tunc haberet rationem partis, & esset entitas imperfecta, nec esse posse formaliter in infinitam; quia esset formaliter ens primum, quod est falsum, finitas vero relationi creatæ non repugnat, quia ei non repugnat esse partem, & hinc est quod relatio creata est quanta, non autem divina. Brevius dici posset ad argumentum propositum juxta doctrinam superius traditam, ideo relationem creatam sub ente quanto contineri, non divinam, quia non est ultimò constitutiva alicujus suppositi, vel personæ, sicut est divina relatio, quam responsionem etiam indicat Doctor quol.5. cit. in fine.

44 Sextò Intellectus divinus est formaliter infinitus, ut omne concedunt, alioquin divinam essentiam non comprehenderet, non est autem infinitus, nisi quia est idem essentiæ divinæ, quæ est primo infinita; sed paternitas est eadem illi, ergo paternitas propter eandem rationem est formaliter infinita. Ad solutionem hujus difficultatis, quam movet Doctor in terminis quol. cit. affert sub litt. X. notabilem doctrinam, tandem ad formam argumenti negat minorem, quia sola identitas essentiæ non est sola ratio habendi infinitatem formalem, sed est ratio sufficiens omni ei, cui formaliter non repugnat infinitas, formaliter autem repugnat omni relationi personali, ut probatum est, & nulli essentiali, qualis est intellectus. Et si quæras, quare compossibilis est infinitas huic, & non illi, potest quæri in oppositum (ait Doctor) quare huic repugnat communicabilitas, & non illi, quod omnes concedunt, & est eadem responsio, quia in ratione principii formalis, quia scilicet formaliter hoc est hoc, & illud est illud. Ad hanc solutionem acutè Suarez impugnat disp.23. Metaph. cit. num.6. quia in relatione divina illa aptitudo, ut possit omnino identificari secundum rem essentiæ divinæ, est magna quædam perfectio, ergo illa relatio quantumvis formaliter præscindatur, sicut intelligitur talis, quæ possit identificari divinæ essentiæ, ita intelligitur maximæ perfectionis; probatur assumptum, quia in relatione creata illa limitatio entitatis, ratione cujus non potest esse infinita nec formaliter, neque identicè est imperfectio, ergo in relatione divina aptitudo, ut possit identificari divinæ essentiæ secundùm rem, erit perfectio ex ejus illimitatione exoriens.

Resp. negando assumptum, licèt enim in divinis quod includit aliud per identitatem sit summa perfectio, non tamen id quod inclu-

includitur, quia hoc non arguit perfectionem ex parte inclusi, sed includentis; ac ita est in proposito, quod relatio est divina essentia ob ipsius essentiæ perfectionem infinitam, propter quam includit identicè eam, sic autem includi in alio nec est perfectionis, nec imperfectionis in incluso, sed in includente dumtaxat, unde ex hoc quod relatio divina sit apta identificari essentiæ solum deduci potest, quod de se non sit limitata, neque finita, non autem quod sit infinita, ac illimitata, ita colligitur ex Scot. loc. cit. Tum probatur assumptum, quòd sicut ineptitudo in relatione creata, ut cum divina essentia identificetur, est magna quædam imperfectio, & arguit ipsam esse limitatam, sic è contra in relatione divina aptitudo ad identitatem cum divina essentia erit magna perfectio, & arguere debet illimitationem in ipsa. Negatur paritas, quia ut ait Dionys. bonnm, & perfectum est ex integra causa, malum ex quocunque defectu, unde plus requiritur ad perfectionem, quàm ad imperfectionem inducendam, quia hæc subrepit ex quocunque defectu, & ideò licet illa ineptitudo ad identitatem cum divina essentia in relatione creata imperfectionem inducat, non ita è contra aptitudo ad eam in relatione divina inducit perfectionem, vel arguit illimitationem, nam ad perfectionem simpliciter, & infinitam constituendam quid plus requiritur, ut nempe sit quidditas suaptè natura communicabilis juxta definitionem Ansel. in Monol. quod in quolibet melior est ipsa, quàm non ipsa, quod divinis relationibus non convenit; itaque ex illa aptitudine in ipsis reperta ad identificari cum divina essentia ad summum deduci potest, quod non sunt finitæ, & limitatæ, non autem quod sint infinitæ.

45 Postremò longo discursu probat Rubion. 1. dist. 33. quæst. 1. relationes originis esse formaliter infinitas, & ejus unicum fundamentum consistit in hoc, quod infinitas non dicit quid positivum in re infinita aliquo pacto ab ea ex natura rei distinctum; sed tantum dicit puram negationem finitatis, unde sicut invisibile est carens visibilitate, ita infinitum est carens finitate, formaliter loquendo; & sicut invisibile materialiter, seu fundamentaliter nil aliud est, nisi ipsamet res, cui repugnat videri, & in ipsa proximè, & immediatè fundatur negatio visibilitatis, non autem in aliquo positivo ex natura rei ab ea re distincto, ita quoque infinitum fundamentaliter nil aliud est, nisi res ipsa, cui finitas repugnat. Hoc declaratur in Deo, cui propriè convenit infinitas, nam eo repugnat Deo finitas, quo Deus ipse ultra omnem proportionem excedit omne possibile finitum, & quò est impossibile ipsum esse finitum, sed Deus ratione suæ Deitatis præcisè circumscripto omni alio excedit improportionabiliter omne possibile infinitum, & ex sua ratione formali, non autem per aliquid additum repugnat illi esse finitum, ergo &c. Facto hoc supposito ita deducitur relationes originis esse formaliter infinitas; omne non finitum est formaliter infinitum, quia infinitum formaliter sumptum solam negationem dicit finitatis, fundamentaliter verò solam rem, quam denominat infinitam, non verò gradum aliquem quantitatis perfectionalis, sed proprietates personales divinæ non sunt finitæ, imò sunt non finitæ, cùm sint à divina essentia realiter indistinctæ, ergo &c. Confirm. quia divina essentia non dicitur, nec est formaliter infinita, ut infinitum supponit pro aliquo ab ipsa distincto, sed tantummodò ut supponit pro illo, cui seipso repugnat omne finitum per ipsum infinitum prædicatum negatum; sed propter eandem rationem penitus relatio ipsa est infinita; scilicet quia non minus ipsi, quàm essentiæ repugnat omne finitum, cùm sit ab ea non minus, quàm ab essentia distinctum, ergo &c.

Resp. falsum esse suppositum illud, quod infinitas non dicat quid positivum in re infinita, sed solam negationem limitis, & perfectionis, quia tunc talis negatio esset extra genus, quæ cum absolutè nihil requirat, æqualiter dicitur de ente, & de non ente, & sic Chimera dici posset infinita, quia ei convenit non esse finitum, seu negatio finitatis; quamvis ergo juxta significatum nominis, & secundum id, per quod explicatur à nobis, infinitas dicat negationem limitis, & perfectionis, tamen juxta significatum rei veram rationem positivam importat in re infinita, immò & ab ea aliquo pacto ex natura rei distinctam, saltem ut modum intrinsecum à re, cujus est modus, ut notat Doct. quol. 5. litt. C. & quol. 6. E. & 2. dist. 31. quæst. unic. B. & ratio deducitur ex Doctrina ipsius 1. dist. 23. qu. unic. & 3. dist. 1. qu. 1. litt. G. & alibi sæpè quod negatio, quæ rei convenit necessariò, & cum repugnantia opposita affirmati, opus est ut illi conveniat per aliquod positivum, quod sit ratio fundandi talem negationem, ut si negatio spiritualitatis inest homini, id utique est ratione materialitatis, in qua fundatur, cùm igitur perfectioni divinæ ita conveniat à parte rei negatio limitis, & termini, ut ei omninò repugnet terminum limitem habere, planè necesse est, eusmodi negationem per aliquam rationem positivam ei competere, unde concluditur tandem infinitatem addere aliquam rationem positivam ipsi Deitati. Verum tamen est, hanc rationem positivam non esse quidpiam ab ea realiter distinctum, & hoc solum ingenuè probant rationes, quas contra nostram sententiam congerit Rubion loc. cit. ut constat ex his, quę habet art. 3. inquit enim quod si finitas, & infinitas dicerent gradum perfectionalem ab ipsa re distinctum, tunc impossibile non esset hominem non esse aliuo perfectiorem, quia talis gradus (inquit) esset ab homine realiter distinctus, & per consequens posset ab eo per divinam potentiam separari; solum ergo probant rationes Rubion indistinctionem realem gradus perfectionalis à re, cujus est gradus, non autem in distinctionem ex natura rei modalem, quam nos tantum ponimus; & non majorem. Et in hoc sensu verum est Deum semetipso præcisè circumscripto quocunque alio realiter, immò etiam formaliter in rigore distincto esse infinitum, quia infinitas est modus ejus intrinsecus.

46 Et sic etiam pariter respondendum est ad exemplum, quod affert de invisibili, quia ut benè notat Smising. de Deo uno tract. 2. disp. 6. num. 15. invisibilitas, ut dicit ineptitudinem alicujus entis ad terminandam visionem non est pura negatio, sed modus positivus intrinsecus talis entis fundans negationem, quia etiam illa ineptitudo terminandi provenit ex certa limitatione, vel illimitatione intrinseca talis entis. Hinc ad rationes, quibus probat relationes originis esse formaliter infinitas, facilè occurritur, ad pr. neganda est major, quod omne non finitum sit formaliter infinitum, quia non finitum est negatio extra genus, quæ æqualiter dicitur de ente & non ente, infinitas autem dicit negationem in genere, & fundatam in aliquo positivo, quæ sit ratio proxima, & immediata fundandi talem negationem, quod toti rei, quæ infinita dicitur, convenire non potest, ut Rubion contendit; sed alicui peculiari ejus rationi, sicut v. gr. negatio spiritualitatis convenit homini, non quidem ratione totius humanitatis, sed ratione materialitatis præcisè, in qua proximè, & immediatè fundatur, & negatio brutalitatis convenit ei præcisè ratione discursus, & sic de aliis negationibus, quæ alicui subjecto conveniunt non ratione totius entitatis ejus, sed alicujus formalitatis in ipso contentæ. Ad Confirm. verum est divinam essentiam non dici formaliter infinitam, ut infinitum supponit pro aliquo ab ipsa realiter distincto, benè tamen ut supponit pro aliqua realitate, quæ est modus ejus intrinsecus ei realiter identificatus, & prorsus inseparabilis, quo sensu seipsa dicitur esse infinita, sed hac ratione nequit relatio originis dici seipsa formaliter infinita, quia ipsa non includit talem modum perfectionalem. Dices non minus ipsi, quam essentiæ repugnat esse finitum. Negari posset assumptum, quia relationi repugnat esse finitam ob realem identitatem, quam habet cum essentia, & ideò magis essentiæ repugnare videtur ob illam maximam, propter unumquodque tale &c. Tum quia essentiæ repugnat ob propriam, ac formalem ipsius infinitatem, relationi verò ob infinitatem alterius, cui identificatur. Vel dicatur, quod esto non minus relationi, quàm essentiæ repugnaret esse finitum, non tamen id evenit eodem modo, quia uni competit merito propriæ infinitatis, alteri verò ratione solius realis identitatis cum alio infinito. Alias rationes ibidem Rubion adducit contra nostram sententiam, quæ ex modo præmissa doctrina facilè diluuntur; alia quoque argumenta pro infinitate relationum originis solent adduci, quæ missa facio, quia ad proprium quæstium tract. de Trinitat. spectant; hic jam allata adducere placuit, quia non passim ab aliis afferuntur, & majorem difficultatem præferre videntur.

QUÆSTIO III.

De ordine divisionum entis realis, & quanam sit omnium prima.

47 Ratio difficultatis hujus quæsiti tangitur à Mauritio in margine ad Magistrum formal. art. 1. princ. ubi agunt formalistæ de divisionibus entis supra declaratis, inquit enim ibi Mauritius, circa has divisiones entis sit cautus lector, quia non potest de facili poni ordo in eis, & subdivisiones, ut in arbore prædicamentali, sed aliquod membrum uniis continet, & continetur à membris alterius; unde una non subordinatur alteri, ut ejus subdivisio, sed aliquæ æquè primo, & immediatè videntur ipsum ens dividere, ac adæquare; & ita præsertim se habent divisiones illæ, quibus ens dividi solet in Deum, & creaturam, dependens, & independens, finitum, & infinitum, causatum, & incausatum, & aliæ hujusmodi, in quibus divisum est idem, ac membra dividentia eadem, creatura namque, ens finitum, causatum, & dependens idem significant, sicut è contra Deus ens infinitum, incausatum, & independens. Immò id etiam contingit in quibusdam aliis divisionibus, quorum membra dividentia non sunt eadem, sed diversa, ut divisio qua ens dividitur in Deum, & creaturam, & in absolutum, ac respectivum, utraque enim est adæquata enti, ac totum ens exhaurit, & una sub alia non continetur.

Hinc oritur prima sententia, quæ utique plures, ac varias, admittit entis divisiones, sed inquit esse omnes ex æquo primas, ac immediatas, ut cùm dividitur in Deum, & creaturam, substantiam, & accidens, absolutum, & respectivum, spirituale, & corporeum, vel alio consimili modo, nam omnes istæ divisiones æquè primo, ac immediatè adæquantur enti, non enim una est divisio alicujus membri peculiaris in altera divisione contenti, sed singulæ totum ens distribuunt, & ideò omnes sunt æquè primæ, & immediatæ, ita Aversa in sua Philosoph. quæst. 17. sect. 1. fatetur tamen sect. 2. si divisiones entis comparentur adinvicem posse unam, vel alteram adhuc dici priorem juxta varias acceptiones, & explicationes; si enim unum v. gr. sumatur positivè, & realiter pro ipso ente, quod vel simplex est, vel compositum, & perfectum sumatur pro passione entis, quæ dividatur per finitum, & infinitum, sic planè prior est illa divisio, sicut prior est ipsa ratio entis, quam ejus passiones, si è converso unum sumatur pro negatione, & passione, perfectum verò, ac finitum, & infinitum pro ipsa entitate rei, sic prior erit hac alia divisio; & sic componere credit varias, ac dissentientes de ordine divisionum entis opiniones. Neque ab hoc

hoc dicendi modo valdè distat Zimara in concordantiis Averrois super 6. Metaph. post quam enim fecit Averr. hac in re dubium, & ancipitem ac ferè sibi contrarium, tandem ipse afferit plures esse primas entis divisiones in suo tamen genere, quia prima divisio entis in parte subjectivas est in decem prædicamenta, divisio vero entis prima per modos, seu analogas differentias est per actum, & potentiam; prima demum divisio entis per passiones est in unum, & multa necessarium, & contingens.

48 Alia, ac ferè communis sententia plures utique, ac varias enumerat entium divisiones, at non omnes agnoscit æquè primas, & immediatas, immò concedit dari unam omnium primam, ac immediatam, sed quænam sit ista, quot capita, tot sententiæ; Thomistæ ajunt primam entis divisionem esse in unum, & multa, ita Soncin. 10. Metaph. quæst. 1. Zanard. ibid. ubi præsertim contendunt hanc esse priorem alia divisione in infinitum, & finitum, Javell. tamen tract. 1. de Transcend. cap. 1. licet & ipse cum aliis Thomistis defendat divisionem entis in unum, & multa esse priorem divisione in finitum, & infinitum, adhuc tamen alias divisiones hac ipsa priores constituit, & absolutè vult ens reale prima sui divisione dividi in ens per se, & ens per accidens, deinde in absolutum, & respectivum, deinceps in unum, & multa, rursus in quinque transcendentia, ac denique in finitum, & infinitum. Scotistæ è contra docent primam entis divisionem esse in quantum, & non quantum, nec solum contendunt esse priorem divisione entis in unum, & multa, quam Thomistæ volebant esse primam, sed etiam præcedere divisionem illam universalissimam entis in finitum, & infinitum, immò volunt hanc esse subdivisionem illius, quia finitum, & infinitum non dividunt nisi ens quantum, quod colligunt ex Doctore quol. 5. in fine, ita Tromb. quæst. 1. Metaph. Magister formal. art. 1. princ. & alii Formalistæ ibid. Sed quia Doct. loc. cit. licet dicat divisionem entis in quantum, & non quantum esse priorem divisione in finitum, & infinitum, tamen non exprimit hanc esse absolutè omnium primam, ideò Scotistæ quoque inter se dissentiunt, Vallon. tract. Formal. art. 1. princ. ait, quod loquendo de divisione entis realis in se primò dividitur in Deum, & creaturam, quam in quantum, & non quantum, aut per finitum, & infinitum, at respectu nostri, & intellectus confusè concipientis ens prima divisione dividitur per finitum, & infinitum, aut per quantum, & non quantum, priusquam per Deum, & creaturam.

49 Aretinus tract. Formal. art. cit. inquit, quod si sermo fiat de divisione simpliciter prima, & immediata, reali, & Metaphysica, prima entis realis divisio simpliciter considerati in sua maxima communitate est per quidditatem, & modum, sive per quid, & quale, ad eam namque reducuntur omnes aliæ divisiones entis, & ab eisdem præsupponitur, cùm ipsa sit immediatè contenta subdivisio, per quam salvatur distinctio quidditativa omnium entium, & eorundem distinctio modalis, & hoc ait esse Doctoris placitum 4. Metaph. quæst. 1. ubi docet quid, & quale esse immediatas partes entis, ita quod ens non descendit prius in partes alias, quam in istas; subdit deinde, quòd si sermo fiat de divisione entis facta per quidditates, prima divisio entis est in Deum, & creaturam; & denique concludit, quod prima divisio entis per modos est per quantum, & non quantum. Meurisse lib. 1. suæ Metaph. quæst. 5. ait ens prima omnium divisione in Deum, & creaturas debere dividi, quia hæc est universalissima, & datur per extrema maximè distantia; deinde sequi potest divisio in finitum, & infinitum, necessarium, & contingens, quia hæ quoque divisiones dantur per extrema maximè distantia, sequuntur deinceps aliæ divisiones; quæ sunt æquè universales, ac prædictæ, extrema tamen sunt minus distantia, cujus rationis est illa, qua ens dividitur in absolutum, & respectivum, hæc enim est universalis, sicut prædictæ, cum exhauriat totum entis ambitum non minus quàm illæ, ejus tamen extrema sunt minus distantia, cum etiam entium creatorum alia sint absoluta, alia respectiva, unde hęc membra non infinitè distant; tertium denique, ac ultimum locum obtinent divisiones illæ, quibus ens subdividitur, ut cum ens dividitur in finitum, & infinitum, & finitum in substantiam, & accidens, Bargius 1. dist. 36. ait, quod prima entis divisio absolutè loquendo est per ens possibile, & ens impossibile, quæ habetur 5. Met. 17. secunda est entis per positivum, & negativum, quæ habetur 9. Met. 21. tertia est in ens per se, & ens per accidens, quæ habetur 5. Met. 13. & quarta est per ens in anima, & extra animam, quam inquit non esse divisionem illam, qua ens dividitur in ens reale, & ens rationis; varietatem hanc opinionum inter Scotistas sigillatim referre placuit circa primam entis divisionem, quia referuntur passim ab Auctoribus, ac si omnes unanimiter tenerent eam esse divisionem entis in quantum, & non quantum.

Alii, & est satis frequens opinio, asserunt, primam entis divisionem esse, per quam dividitur in finitum, & infinitum, quam præcipuè defendit Suarez disp. 4. Metaph. sect. 8. rursus disp. 28. sect. 2. Bonetus lib. 9. suæ Metaph. cap. 1. docet primam entis divisionem esse in limitatum, & illimitatum, ubi exprimit se non intelligere per limitatum, & illimitatum, finitatem, & infinitatem, sed ait se insinuare velle duas differentias per se divisivas entis, quarum una cum ente constituat quidditatem primæ Intelligentiæ, scilicet illimitatio, alia vero scilicet limitatio constituat cum ente creaturam, quæ distribuitur in decem prædicamenta. Algazel 1. suæ Metaph. voluit primam entis divisionem esse in substantiam, & accidens; Albertus 1. Metaph. dixit ens primò dividi in ens à seipso, & ens ab alio. Acerbus lib. 1. qq. Peripatet. quæst. 1. inquit, principes entis divisiones esse in actum, & potentiam, substantiam, & accidens, & alii aliter sentiunt.

50 Tertia tandem, ac ultima sententia, ut omnes devitet difficultates; unicam tantum posit divisionem entis, quæ sit prima, & immediatè se habeat respectu ipsius, & hanc sentiunt quamplures esse illam, qua dicunt ens reale immediatè distribui in decem prædicamenta, idque asserunt, ut salvent illo decem esse summa, & suprema genera, si enim posset prius ens dividi in gradus superiores, & magis immediatos, ut v. gr. in ens finitum, & infinitum, substantiam, & accidens, absolutum, & respectivum, tunc utique illa decem non essent suprema genera, quia supra se gradus superiores haberent, quos nil vetat habere rationem generis, nam si v. gr. ens finitum ad decem genera subdividitur, nil prohibet quin dividatur ut genus generalissimum in inferiora genera, sic Gandavens, sensisse videtur 5. Metaph. quæst. 13. Pasqualig. quoque eandem tuetur sententiam unam scilicet tantum esse entis divisionem, sed hanc ait esse in substantiam, & accidens, cujus præcipuum fundamentum est, quia cùm nulla ex divisionibus, quæ de ente circumferri solent, sit vera, ac propria divisio præter illam, qua ens dividitur in substantiam, & accidens, ut ipse opinatur, consequenter concludit, hanc esse divisionem omnium primam; ita discurrit præcit. Auctor tom. 1. Metaph. disp. 32. sect. 3. & 4. & disp. 31. sect. 2. num. 12. Hurtad. autem disp. 10. Metaph. sect. 1. licèt plures agnoscat entis divisiones, primam tamen, ac immediatam inquit, & ipse esse istam, scilicet in substantiam, & accidens.

ARTICULUS I.

Resolutio quæsiti.

51 Pro resolutione quæsiti advertendum est hìc, esse sermonem de ente reali, & de veris, ac propriis ejus divisionibus, in quibus nimirum aliquod commune univocum, vel saltem analogum dividitur, quod à membris dividentibus participatur; ex hac enim animadversione statim à nostro proposito excluduntur omnes illæ, quæ non sunt veræ, ac propriæ divisiones entis, quales sunt ex dictis in prima quæst. divisio in ens reale, & rationis, in ens per se, & ens per accidens, in unum, & multa, in positivum, & negativum, in possibile, & impossibile, hæ namque, & consimiles sunt divisiones æquivoci in æquivocata, quia non datur aliquod commune divisum, quod in ea membra distribuatur, unde non tam divisiones censeri debent, quam æquivocæ vocis interpretationes. Retinendo itaque divisiones alias magis propriè dictas superius adductas, & declaratas, modo vestigandus est ordo inter illas, & quænam illarum sit prima. Ubi rursus advertendum est, unam divisionem posse dici alia priorem dupliciter, vel secundùm dignitatem, vel secundùm naturam, primò modo illa dicitur prior, cujus membra dividentia sunt aliis nobiliora, illa verò est prior secundùm naturam, cujus membra dividentia natura præcedunt alia, & hæc est prioritas, quæ in proposito inter membra ens dividentia propriè exquiritur. Porrò ex triplici capite solent Auctores hanc prioritatem divisionum entis auspicari, primò quidem ex universalitate majori, ut nimirum illa divisio dicatur prior altera, quæ est universalior, & superior, eamque sub se continet, quo sensu divisio entis in quantum, & non quantum dicitur prior divisione in finitum, & infinitum, quia hæc est subdivisio illius, quia solum ens quantum dividitur in finitum, & infinitum; secundò spectari potest hæc prioritas divisionum entis ex majori distantia extremorum dividentium, quia non semper illa est universalior; cujus extrema sunt magis distantia, nam contingere potest ut extrema unius divisionis minus distent extremis alterius, & adhuc sint æquè universales, ut constat de divisionibus, quibus ens dividitur in absolutum, & respectivum, ac in Deum, & creaturam, extrema namque illius divisionis minus distant extremis istius, quia extremà istius nempè Deus, & creatura infinitè distant, non autem absolutum, & respectivum, cum ambo intra sphæram entium quoque creatorum reperiantur, quorum alia sunt absoluta, alia respectiva; unde ubi ex primo capite ambæ divisiones istæ essent æquè primæ, cùm utraque totum ens exhauriat, nec una sub alia contineatur, tamen ex hoc secundo capite divisio entis in Deum, & creaturam dicitur prior divisione entis in absolutum, & respectivum. Denique spectari potest prioritas divisionum entis ex majori, vel minori intimitate, vel propinquitate rationum dividentium cum communi divisio, nam quæ prius communi diviso adveniunt, priusquoque natura illud dividunt, & hac via utebatur Trombet. 1. Metaph. quæst. 1. ad vestigandam primam entis divisionem.

52 Et quidem tres istæ viæ satis aptæ sunt ad inveniendam prioritatem alicujus divisionis respectu communis divisi, prima quidem ex universalitate petita, quia magis universalia natura præcedunt minus universalia, & sic divisio facta per differentias communiores jure præcedere debet eam, quæ fit per minus communes; secunda quoque petita ex majori distantia, seu diversitate extremorum dividentium valde idonea est, quia quæ magis distant magis contraria videntur, cùm ergo lex bonæ divisionis sit, ut per membra contraria tradatur, sequitur, quod quæ datur per membra magis distantia, censenda sit omnium prima secundùm naturam; tum quia quę magis distant minorem inter se convenientiam habere videntur,